

Czédliné Bárkányi Éva

A CSALÁD MÚLTJA ÉS JELENE

A család története

A család kialakulása az ősidőig nyúlik vissza. A férfiak a vadászattal foglalkoztak, a nők gyűjtögetéssel hozzájárultak az élelem megszerzéséhez és az ő feladatuk volt a gyermeknevelés is, megjelent a munkamegosztás. A kezdetekben a család döntően a matriarchátus alapján állt, amit a magántulajdon kialakulásával párhuzamosan patriarchátus váltott fel.

A Római Birodalomban az egyes családoknak rangjai voltak, a társadalmi-politikai érvényesüléshez sokat számított ki, melyik család tagja. A családfő előjogokat élvezett a család többi tagjával szemben.

A középkori nemesi család a családi tulajdon megőrzésére alapult. A házasságok a legtöbb esetben érdekből kötöttek. A feudális paraszti család patriarchális kisüzemi, termelési, gazdasági egység volt. Jellemzően nagycsalád, ahol több generáció élt együtt, melyet a végtelen nagy tekintéllyel és a családtagok felett korlátlan hatalommal rendelkező családfő irányított.

A polgári család már nem termelési egység, e tevékenység szinte teljesen kimarad a családi funkcióiból. A család fogyasztói közösséggé alakult át, ahol a férfi volt a családfő, aki a családi vagyont kezelte, s felelős volt a családi jólét fenntartásáért. A nők polgári családban betöltött elnyomott helyzetén munkába állásuk hozott változást. Anyagilag és szellemileg is függetlenné akartak válni, megszabadulni az őket évezredek óta sújtó alárendelt helyzettől.

A proletár családban a feleség férjével együtt irányítja a család ügyeit, aktívan részt vesz a termelésben, együtt oldják meg a felmerülő gondokat. A házasságkötésben a kölcsönös vonzalmak lépnek az anyagi érdekek helyébe (Cseh-Szombati, 1979).

A 20. században végbement társadalmi átalakulások megváltoztatták a családok létfeltételét és társadalmi helyzetét. A II. világháború utáni iparosodás, a nők munkába állása új problémákat hozott a családok életébe. A gyerekek is beleszólhatnak a család életébe, tagjait a kölcsönös szeretet vezérli. A nők karrier-ambíciói egyre meghatározóbbá váltak a családok életében. Egyszerre kell munkahelyükön és családjukban feleségként és anyaként helyt állniuk (Eduline, 2009; Cseh-Szombati, 1979).

A család fogalma

A család mint interakció: Az interakció fogalmát a családra Burgess használta először „A család mint az interakcióban álló személyek egysége” című művében (1926.): „a család olyan interakcióban álló személyek egysége, akiket egymással való érintkezésükben a férj és feleség, az apa és anya, a fiú és lány, a fivér és nővér szerepének betöltésére való törekvés irányít” (Eduline, 2009; Cseh-Szombati, 1979; Szobotka, 2009).

Minuchin a családot olyan természetes egységnek fogta fel, amely saját szerveződésén belül mindig megújul és átalakul (Andorka; 2002).

A család rendszerelmélet modellje: Buda és Hajnal (Buda–Hajnal, 1973) rendszerelméleti családmmodellje szerint mivel a család intézmény, ezért lényegében érvényes rá az emberi szervezetekre vonatkozó szabályszerűségek összessége. Az általános modell alkalmas arra, hogy feltárja a család szerkezetét. A rendszer elemei struktúrák fajtái:

- osztályozási vagy taxonómikus modell,
- statikus váz vagy felépítési modell,
- dinamikus folyamat vagy működési modell.

A komplex megközelítés hiánya miatt ma még a taxonómikus modell felhasználása a legcélszerűbb, melynek részei:

– A család elemei az alapszerepek, melyek kijelölésénél a családtagok biológiai és pszichológiai sajátosságai kapnak rendező szerepet. Az alapszerepek, az apa, anya, fiúgyermek, leánygyermek, nagypapa, nagyanya szerep.

– A szervezeti feladatkörök a család tevékenységeit rendezik a tevékenységek céljai, eredményei szerint.

A teljes családkép kialakításához az alaprendszerrekkhez hozzá kell rendelni azokat a feladatköröket, amelyeket a szerepek hordozói ellátnak (Buda–Hajnal, 1973).

A család minden megnyilvánulási szintjén valamilyen tevékenység megy végbe, valamilyen cél elérése érdekében. A család esetében e célok, mint kognitív minták a családot alkotó felnőttek személyiségében élnek. Kialakítását meg kell előznie a felépítési (statikus váz) modell kidolgozásának, mely képet ad a családi szerepek relációjáról. A működ-

dési modell pedig már a felépítés által megszabott interakciók tevékenységét, programjait adja vissza (Varga, 2001).

Szülők és gyerekek

A szülők elsődleges feladata, hogy szeretetteljes, meleg családi légkört biztosítsanak gyermekeiknek. Míg a hagyományos családban a szülői felelősség csak bizonyos általános erkölcsi normák kialakítására vonatkozott, ma már a társadalom elvárja a szülőktől, hogy a gyermek megszerezze mindazokat az ismereteket, amelyek nélkül a bonyolult munkavégzési folyamatokat nem tudná elvégezni. Ezekre a feladatokra azonban a szülők többsége egyáltalán nincs felkészülve. A családi konfliktusok forrása lehet, ha a gyermek nem értékeli a szülő áldozatát, nem tartják kötelességüknek, hogy az eltartás fejében jó, engedelmes gyerekek legyenek (Cseh-Szombati, 1979; Hablicsek, 2000; Neményi, 1988). Tapasztalatom, egyre gyakoribb jelenség, hogy ha az eltartásra már nincs szükségük, vagy nem tartják elegendőnek azt, amit szüleik biztosítani képesek, hátat fordítanak szüleiknek. Így a szülők idősebb korokra nem csak anyagi, hanem ami legalább annyira fontos, érzelmi támasz nélkül maradnak.

A család mint közösség

A család egyik legfőbb funkciója, hogy tagjainak bensőséges, intim közösséget biztosítson. A tapasztalat szerint gyermeki fejlődés szempontjából az otthon légköre a meghatározó. Ettől függ, mennyire lesz boldog, kiegyensúlyozott, milyen lesz a kapcsolata társaival és a felnőttekkel, mekkora lesz az önbizalma, hogyan viselkedik új és szokatlan helyzetekben (Szabó-Tóth 2009, Komlósi, 1995).

Családtípusok

A nukleáris (monogám) család: Napjainkban, a fejlett világban mindenhol elterjedt és megtalálható, az egy háztartásban együtt élő férjet-feleséget valamint vér szerinti vagy fogadott gyermeküket-gyermekeiket értjük alatta. A legtöbb embernek két családja van, az egyik, amelyikbe beleszületik (származási család) – ezt értelemszerűen nem maga választja meg – illetve később egy olyan, amit maga alapít férjként vagy feleségként (nemző család).

A poligám családot két vagy több, házasság által összekapcsolódó nukleáris család képezi, ahol a szülőpár egyik tagja a családokban közös. Ide tartozik

például a többnejűség, ahol egy férfi játssza a férj és az apa szerepét több nukleáris családban, és ezáltal ezeket nagycsoporttá egyesíti. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy az ilyen családokban a nukleumok között jelentős hierarchia van. (Andorka, 2002; Szobotka, 2009).

A család funkciói

Biológiai vagy reprodukció: A család alapvető feladata a biológiai reprodukció. A szülők a gyermekükben önmaguk folytatását látják, ők a társadalom jövője felnőttei, akik a társadalom életét is folytatják. Hazánkban, mint a világ fejlettebb országaiban csökken a születendő gyermekek száma. A tapasztalat azt mutatja, hogy a legtöbb gyermek a legkedvezőtlenebb körülmények között élő családokban születnek, míg a jó körülmények között élő családokban a vagyon összetartása miatt, hogy csak egy gyermeket vállalnak (Hablicsek, 2000; Szobotka 2009).

Szocializációs funkció: Az ember születésekor kiszolgáltatott, hosszú és bonyolult tanulási folyamat eredményeként tanul meg a társadalomban élni, melynek alapozása a családban történik. A család hatására alakul ki az egyén társas viszonyokhoz való hozzáállása, ez attól függ, hogy a családban hogyan törődnek vele, legtöbb esetben azt adja vissza, amit kap. (Szabó-Tóth, 2009; Varga, 2001).

Nevelő funkció: A személyiséget tudatosan irányító, fejlesztő, formáló tevékenység a nevelés, melynek elsődleges területe a család. Fontos, hogy a gyermekek kérdéseikre mindig választ kapjanak, különben más csoportokban keresnek választ. Ekkor kezdődik a szökés és csavargás, melyet a szülők jelentős része nem tud megfelelően kezelni. (Hablicsek, 2000; Szobotka, 2009).

Gazdasági funkció: A család a történelem során termelői egységből fogyasztói egységgé alakult át. A jövedelem, a vagyon ma is fontos összetartó elem. A család együttes jövedelme, a „közös kassza” felhasználásáról a családtagok közösen döntenek. A család jövedelme alapvetően meghatározza életszínvonalát és anyagi lehetőségeit. A rendszerváltás után sokan veszítették el munkájukat, így a család esetleg mindkét tagja munkanélkülivé vált. Őket a társadalom is elősegíti különböző juttatások, szociális támogatások formájában. A pénzhajhás vagy a munkahely elvesztésétől való félelem hatására egyesek a munka „szenvedélybetegévé” válnak, mely a család elhanyagolásához, a házastársak elidegenedéséhez vezethet (Hablicsek, 2000; Szobotka, 2009).

Érzelmi funkció: Az érzelmi szükségletek szerepe a házasságon belül a 20. század polgári társadalmában olyan erővel jelent meg, mint a megelőző társadalmakban soha. A családtagok közötti interakciók teszik működőképessé a családot az érzelmi szükségletek biztosítására. A családnak intim közösséget kell biztosítania tagjainak, fokozva érzelmi teherbírásukat. A családi légkörtől függ, hogy az egyén „otthon érzi-e magát”, ahova jó hazamenni, ahol szívesen él, ahol felelős valaki érte, s ahol ő is felelős valakiért. Fontos, hogy a családtagok kölcsönösen toleránsak legyenek egymással (Komlós, 1995)

Kulturális funkció: A család kulturális légkörét a szülők iskolázottsága, foglalkozása, érdeklődése határozza meg. Feltöltődést biztosít a testi-lelki fáradtságból a család tagjainak. A kevés szabadidő és sokszor anyagi okok is közrejátszanak, hogy egyre kevesebb a „házon kívüli” szabadidős tevékenység, a sport, a kirándulás, a színházba és egyéb rendezvényekre való eljárás. Így a tömegkommunikációs eszközök, és az elektronikus játékok (videó, dvd, számítógépes játékok, internet) jelentik a család kulturális tevékenységét, ami azért is sajnálatos, mivel ezek színvonala gyakran nem üti meg a kívánatos szintet (Szobotka, 2009; Varga, 2001).

Az ideális család jellemzői

Az ideális család házasságra épülő szeretetközösség. A szülők bensőséges és biztos érzelmi kapcsolata biztosítja a szilárd hátteret a gyermek egészséges fejlődéséhez. Kell időt fordítani beszélgetésre és egymásra odafigyelni egy kicsit ebben a rohanó világban. A tv és a videó a gyermeknek nem pótolja az esti mesét, olvasni és beszélgetni kell velük, hiszen ilyenkor tanulják meg az életben való eligazodást (Eduline, 2009; Varga, 2001). Együtt szerveznek szabadidős tevékenységeket, kirándulnak, állatkertbe mennek a gyerekekkel, színházba, moziba járnak, megismerkednek más kultúrákkal. A kisgyermek egész életére meghatározó az a kulturális igény, melyet a családban szerez.

Ideális, ha a jövedelem és a fogyasztás egyenlőségben van, a legügyesebb családok még meg is takarítanak jövedelmükből. Az ideális családban nem csak a gondoskodás van, hanem előrelátó következetes nevelés is folyik. A mai fiatalok gyakorta gondolkodnak úgy, hogy először szeretnének karriert, és csak utána gondolnak a családalapításra, így szeretnék biztosítani a feltételeket az ideális család kialakítására (Eduline, 2009; Neményi, 2003; Varga, 2001).

A család funkciózavarai

Társadalmi reprodukció: Magyarország népessége a KSH adata alapján 2010. január 1-jén 10.013.000 fő volt, amely 1981 óta a születések alacsony, és a halálozások magas száma miatt csökkenő tendenciát mutat, struktúráját tekintve elöregedő. A házasságkötések száma 2009-ben 36 750 volt, ami folytatta az utóbbi évek csökkenő tendenciáját s ez 2003 óta mintegy 19%-os csökkenést jelent. A válások száma 2009-ben 23 800 volt, ami az előbbi időszakban némi javulást mutat. Noha a születések száma közel 2%-ot emelkedett, a halálozások száma 4%-ot csökkent ebben az időszakban, ez sajnos nem kompenzálja azt, hogy a múlt évben 35%-kal többen haltak meg, mint ahányan születtek, így a népesség száma tovább csökkent (KSH, 2010; Wikipédia, 2001).

Az ipari fejlődéssel együtt újabb és újabb funkciók kerülnek ki a családból, így egyre fokozódó mértékben intézményesül a gyermekek nevelésének feladata, de a nők munkába állásával a házimunka is egyre inkább megszűnik családi feladat lenni. A társadalomnak makrotársadalmi és mikrotársadalmi szinten adott segítségével kell elérnie, hogy a családok feladataikat el tudják látni (Neményi, 1988; 2003).

A család funkciózavaraiból adódó jelenségek: A család felbomlása, a válás a család minden tagja számára megrázó esemény. A szülők mindennapos acsarkodása a meghitt családi légkör hiánya, az ismeretlen körülményekhez való alkalmazkodás megviseli a gyerekeket. A tolerancia hiánya állandó konfliktusokat eredményez, amelyek ma sok családot tesznek tönkre. A konfliktusoktól terhes, felbomló családban mind a szülők, mind a gyerekek eltávolodnak egymástól, *elhanyagolják* kapcsolatukat, nem ritka hogy a családból „kilépő” fél teljesen *elhagyja* gyermekeit is. (Szabó-Tóth, 2009). Tanári pályámon nem egyszer tapasztaltam ezeket. 10-12 éves gyerekek fogalmazták meg elkeseredve, hogy „Nem tudom, apa szeret-e még, mert neki már új családja, új gyereke van”.

Az alkoholizmus legelőször a családban nyilvánul meg. Kezdetben mindent titkolnak a környezettől. Később az alkoholista erőteljesebben iszik, és ezért többször összetűzésre kerül sor. Legborzasztóbbak, akik részegségükben garázdálkodnak. Nem ritka a *családon belüli erőszak*, éjjel felverik családjukat, kikergetik őket a szabadba, vagy agresszívuk (Adorján, 2010). A kellemetlen helyzetekben és a veszekedésekben az egész család részt vesz. A gyerekek magukba zárkoznak és állandó feszültségben

és félelemben élnek. Az alkoholista elveszíti a megbecsülést a családban, összetűzésbe kerül a társadalommal, a családi kötelezettségeit képtelen ellátni. E válságnak gyakran az a megoldása, hogy az aszszony gyermekeivel elmenekül.

A házasságok mintegy harmada esik szét alkoholizmus miatt (Szilvássy, 2004).

A nehéz körülmények között élő szülők gyermekei gyakrabban követnek el *bűncselekményeket*. A családi, szocializációs zavarainak eredményeként az egyén manipulálhatóvá, válik, amelynek eredménye lehet a deviáns viselkedés. A 14-18 év közötti korosztály van leginkább kitéve az ilyen veszélyeknek. Gyakori ilyen korban a fiatalok körében a járdán, játszótéren való randalírozás, a kisebb gyermekek zaklatása, a rongálás. Sajnos a hazánkban is terjedő *kábítószerfogyasztás*, kisebb lopások, akkor is, ha erre nincs szüksége (Balogh, 2010). Az utóbbi tíz évben a kóros *játékszenvedélyben* szenvedő betegek száma Magyarországon is megnőtt. A felmérések szerint a betegek közt gyakoribb az egyedülálló vagy elvált egyén, de ennek oka általában az, hogy a betegség erősen megviseli a családi és egyéb társas kapcsolatokat, sokan a hozzátartozók kérésére fordulnak szakemberhez. A pszichiáternél jelentkező betegek általában már évek óta játszanak, s akár több tízmillió forintnyi adósságot is összeszedtek már (Németh, 2010).

Napjainkban aktuális probléma, hogy az emberek egyik napról a másikra elveszítik munkahelyüket. A tartós *munkanélküliség* megviseli az egész családot mind anyagilag, mind érzelmileg. Nem könnyű megélni a „felesleges” érzést, az egyre reménytelenebbé váló, elhúzódó álláskeresést, a kudarcokat, melyek gyakran mentális problémákhoz vezetnek (SZOTE, 2005). A munkanélküliség, de gyakran az aktív munkavállalók alacsony keresete is hozzájárul a családok elszegényedéséhez. A megélhetési gondok arra kényszerítik a családot, hogy szabadidejükben a még meglévő erejük felhasználásával próbáljanak javítani életkörülményeiken.

Családi mentálhigiéné

Már a hatvanas évek családkutatásai (Gerevich, 1997) kimutatták, hogy a házasságban élők között kimutathatóan alacsonyabb a halálozási és megbetegedési arány, mint az egyedül élők között. Ma azonban gond van a családok lelki egészségével, egyre kevésbé tudja ellátni e védelmező funkcióját. A családtagoknak egyre kevesebb idejük van egymásra, egyre ritkább és felületesebb a kommunikáció kö-

zöttük, melyek funkciózavarokhoz, a családok szét szakadásához vezethetnek (SZOTE, 2005.).

Mentálisan egészségesnek nevezzük azt a családot, amely képes tolerálni a viselkedések és a vélemények széles spektrumát. A családtagok nagy mozgásszabadsággal rendelkeznek, mely nem csökkenti a családi közösség egyensúlyát. Képes rugalmasan reagálni a külvilág hatásaira, s új megoldásokat találni problémáira (Gácsér, 1995).

Az egészséges család jellemzői: A családban világos értékek vannak, melyek szerint próbálnak élni (munka, tanulás, ígéret betartása). A változások megfelelő előkészítéssel, rugalmasan, folyamatosan zajlanak. (testvér születése, költözködés), vannak családi rituálék. A konfliktusokat megfelelő módon kezelik, rendelkeznek ehhez megfelelő taktikákkal. Kölcsönösen tisztelik egymást, a bizalom légköre veszi körül a családot, melyben a családtagok érzelmileg is támogatják egymást. Mindenkinek feladata van, így a felelősség is megoszlik. A családi élet ciklusváltozásai a Hill-féle modell alapján „normális” kríziseket és fordulópont jellegű változásokat hozhatnak létre, melyek kihatnak a családi viszonyok egészére (Gerevich, 1997).

A családi rendszerek e szerint a következők lehetnek (Gácsér, 1995):

Az egyéni autonómia kialakulásának biztosításával működő családok a szokványos étellel együtt járó konfliktusok, veszélyek kapcsán kérnek segítséget (pl. baleset, haláleset, betegség), a szakember segítségét.

A kifelé konformitást mutató családok számára fontos, hogy a külvilág – „csak a szomszéd meg ne tudja” – ne szerezzen tudomást a problémáról (pl. családon belüli erőszak, bántalmazás, alkoholizmus), s csak akut probléma esetén kérnek segítséget.

A kaotikus interakcióval működő családban az örökös ellenkezésem alapuló krízisekből sem tanulnak a családtagok. Az ilyen sérülékeny családokat a védő-óvó kapcsolatok hiánya, a generációk közötti problémák jellemzik.

A családgondozás szempontjából fontos változások

A családi szerepek adottak: az instrumentális, vagyis férfias szerepek technikai jellegű feladatok, a végrehajtó és ítélkező, döntő funkciók betöltését jelentik, míg az expresszív, nőies szerepek a támogató, összehangteremtő, feszültségoldó feladatok ellátásában nyilvánulnak meg. A családi szerepek el-sajátításának elsődleges színtere a gyerekek számára

a család, A nők többsége ma már munkát vállal, de szerepeiből adódó feladatairól akkor sem szívesen mondana le, ha férje el tudná tartani a családot. A munkahelyi és a családi feladatok ellátása időbeosztás szempontjából és fizikailag is nehéz. A nagyszülőknek jelentős részt kell vállalniuk a gyermekek gondozásában, felügyeletében. A megoldás lehetne ún. részidős munkavállalás lehetőségeinek kibővítése. A mai családban a szülői szerepek fokozatosan átstrukturálódnak, s az apák egyre több gyermek körüli funkciót osztanak meg feleségükkel, de az anya kapcsolata a gyermekükkel lazulhat (Bodonyi – Busi – Hegedűs – Magyar – Vizely, 2006).

A mai gyerekek neveléséből egyre inkább hiányzik az apaminta. Többnyire az anya marad a gyerekekkel, és küszködik egyedül vagy olykor ideiglenes partnerekkel. A gyerekek így nem látnak maguk előtt családmodellt, a gyerekek egyre inkább magukra maradnak. Az otthoni problémák miatt a gyerekek iskolában is egyre gyengébben teljesítenek, amelynek hatására szorongásuk felerősödik, esetleg agresszivitásuk fokozódik (Sámson, 2007).

Bibliográfia

- Adorján, Ilona: *Az alkoholista család*. <http://www.alkoholizam.com/magyar-alkoholizam1.htm>. 2010.
- Andorka Rudolf: *Bevezetés a szociológiába* OSIRIS. Kiadó, Bp., 2002
- Balogh Mátyás: *Fiatalkori bűnözés*. <http://www.eupoly.hu/doc2/TwistBM.doc>. 2010.
- Bodonyi Edit, Busi Etelka, Hegedűs Judit, Magyar Erzsébet, Vizely Ágnes: *Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium*, Bp., 2006.
- Buda Béla – Hajnal Albert: *A család természetéről. Egy rendszer-szemléletű modell körvonalai*. MRT Tömegkommunikációs Központ. Módszertani sorozat. Bp., 1973.
- Cseh-Szombati László: *Családszociológiai problémák és módszerek*. Gondolat kiadó, Bp. 1979.
- Dzsudzs : *Családpedagógia*. <http://jegyzet-tetel-puska.hu/jegyzet-jegyze-tek/szerepek-a-csaladban.2009>.
- EduLine: *Családszociológia*, <http://www.eduline.hu/segedanyagtalala-tok.aspx/le-tolt/3649>, 2009.
- Gácsér Magdolna: *Mentálhigiéne a családban és az iskolában*. Segédanyag pedagógia szakosoknak. Szeged, 1995.
- Gerevich József (szerk.): *Közösségi mentálhigiéne*. Animula, Bp., 1997.
- Hablicsek László: *A család kialakulása, a családformák történelmi változásai*. Magyarország a XX. században II. kötet Természeti környezet, népesség és társadalom, egyházak és felekezetek, gazdaság Főszerkesztő Tarsoly István, Babits Kiadó, Szekszárd, 1996–2000.
- Komlósi Sándor: *Családi életre nevelés*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1995.
- KSH: KSH adatbázis http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xst_adat_eves-tabl1_01ib.html
- Neményi Mária: *„A család – Pro és kontra”*, Gondolat, Bp., 1988.
- Neményi Mária: *Család és politika, Szociológiai Szemle*, Bp., 2003/2.
- Neményi Mária: *Család és politika. Szociológiai Szemle*, Bp., 2003/1.
- Németh Attila: *A kóros játékszenvedély*. <https://bet.szerencsejatek.hu/Info/html/kj.pdf>. 2010.
- Sámson Tímea: *Családsegítés*. http://www.nyme.hu/fileadmin/dokumentumok/bp_fk/Segedletek/2006-20072/SamsonTimea/Csaladsegites-Esti2007.ppt. NYME., 2007.
- Szabó-Tóth Kinga: *Családszociológiai irányzatok, iskolák*. <http://www.ii-eloadas%5B1%5D.ppt#256,1>, 2009.
- Szilvássy László: *Családi élet*. http://phoenix.szarvas.hu/varos/csaladi_élet/alkoholis-ta.html 2004.
- Szobotka: *A család fogalma és háztartás fogalma, funkciói*. <http://www.szobotka.extra.hu>, 2009.
- SZOTE: *Prevenció a családban*. <http://www.szote.u-szeged.hu/psych/pdf/ment6.pdf>, Szeged, 2005.
- Varga István: *Családi szocializáció és a korszerű család*. In.: *Gondolatok a nevelésről. Pedagógiai Antológia IV.* szerk.: Gácsér József, JGYTF Kiadó Szeged., 2001.
- Wikipédia: *Magyarország népessége*. http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1g_n%C3%A9pess%C3%A9ge, 2001.

Összefoglaló

A család jelentése és tartalma történelmünk során folyamatosan változott. A hagyományosnak tartott modell mára ezer sebből vérzik. Az egyre fokozódó megélhetési nehézségek, a munkanélküliség, a sokszor kilátástalannak tűnő helyzet rengeteg torzulást okoz, mely szétfűzhatja a családi kapcsolatokat. A funkciózavarok vesztesei a gyerekek, akik elvesztik azt a biztonságot nyújtó légkört, amely egészséges fejlődésükhöz nélkülözhetetlen.

Abstract

Throughout history, the meaning and the content of a family have been continuously changed. The traditional model is now bleeding from a thousand wounds. The increasing difficulties of living, unemployment and often seemingly hopeless situation cause a lot of distortion, which may destroy family relationships. The losers of dysfunctions are the kids, who lose the secure atmosphere essential for their healthy development.